

ПОРОДИЧНИ ОДНОСИ КАО ПРЕДУСЛОВ ЗА ФОРМИРАЊЕ ЗДРАВЕ ЛИЧНОСТИ

-за родитеље, о родитељству-

Аутор презентације

Љиљана Рељић

ПОРОДИЧНИ ОДНОСИ – ПРЕДУСЛОВ ЗА ФОРМИРАЊЕ ЗДРАВЕ ЛИЧНОСТИ

- ОСНОВНИ УСЛОВИ ЗА ПРАВИЛАН РАЗВОЈ ДЕТЕТА:
- - позитиван став и осећања према родитељству
- - брига и пажња родитеља без обзира на пол детета, редослед рођења, физичке и друге особине
- - позитивна природна стимулација из средине – емоционални контакти и физичка стимулација од најранијег узраста, могућности за игру и учење
- - поруке похвале и подршке –од омогућавања да се укључи у хобије и интересовања родитеља, до подстицања радозналости и развијања међусобног поверења у односу између детета и родитеља
- - подршка осамостаљивању детета
- - *љубав према детету није условљена (не) успехом детета*
- - *имати у виду реалне могућности и потребе детета а не споља наметнута правила*

ИЗГРАЂИВАЊЕ САВЕСТИ КОД ДЕТЕТА

- савест детету утискује околина, пре свега родитељи/породица
- До 4.-5. године живота забране родитеља делују углавном уколико су родитељи непосредно присутни
- 5. година: прва фаза формирања савести, дете се идентификује са родитељем (истог пола) – забране родитеља се доживљавају као глас сопствене савести, родитељска мерила за “добро” и “лоше” су апсолутна и у њих се не сумња
- од 11-14. године деца сагледавају да њихови родитељи нису апсолутно савршени, почињу да трагају за сопственим вредносним системом

УТИЦАЈ ПОРОДИЦЕ НА ФОРМИРАЊЕ МОРАЛНЕ СВЕСТИ/САВЕСТИ ДЕТЕТА

- Типови родитеља који имају негативан утицај на морални развој детета:
 - - активно одбацују дете нечињењем и занемаривањем – формирају се агресивна и несоцијализована деца, (пркос, туче, свирепост...)
 - - незаинтересовани или презаузети родитељи, немају времена и интересовања за живот детета – склоност детета крађама, скитању и бежању од куће
 - - строги, ригидни родитељи који васпитавају инхибирану децу - повучена, апатична, стидљива деца са могућим абреакцијама у виду асоцијалних поступака

ПОВЕЗАНОСТ НАЧИНА ВАСПИТАВАЊА И ШКОЛСКОГ УСПЕХА

- УТИЦАЈ СТРОГО АУТОРИТАТИВНОГ И АНТИАУТОРИТАТИВНОГ ВАСПИТАЊА ИМА ИСТЕ/СЛИЧНЕ ПОСЛЕДИЦЕ
- -Строго ауторитативни родитељи: васпитавају дете према својим замислима без обзира на индивидуалне особине, потребе и реалне могућности детета, понашање детета процењују према утврђеним нормама и захтевима, строго кажњавају. Од деце се тражи послушност, безусловно/некритично покораванье ауторитетима и строго поштовање реда. У комуникацији са дететом преовлађују упутства, заповести и забране. Често дете нема право да одлучује о својој будућности а његов школски успех за родитеље никад није довољно добар.

АНТИАУТОРИТАТИВНИ РОДИТЕЉИ

- - веома толерантни до непостављања никаквих захтева деци и незаинтересованости за социјализацију детета
- - мирно прихватају и допуштају свако дететово понашање, не кажњавају. Не придају значај школи и не интересује их школски успех детета, што чини да се таква равнодушност преноси и на дете које обично има слаб школски успех

ЗЛАТНИ ПРЕСЕК: ВАСПИТАВАЊЕ СА АУТОРИТЕТОМ

- - родитељи уважавају личност детета и прихватају га онаквог какав јесте, прихватају да има “сопствену главу”, слушају и уважавају његово мишљење
- - родитељи захтевају од детета да испуњава одређене обавезе, да поштује правила и кућни ред, али дете има и своју слободу/простор са границама у вези којих у породици постоји договор
- -санкције нису искључене али то никад није физико кажњавање ни омаловажавање личности детета
- - родитељи подстичу развој детета уз прихватање његових жеља, способности, талената и могућности
- - ауторитет није строгост, већ утицај на дете који се стиче доследношћу, стрпљењем, толеранцијом и свестраном бригом
- - у оваквим породицама: **СВАКО ИМА СВОЈЕ ОБАВЕЗЕ АЛИ И СВОЈА ПРАВА**

НЕ УТИЧЕ САМО ВАСПИТНИ СТИЛ РОДИТЕЉА НА ШКОЛСКИ (НЕ)УСПЕХ ДЕТЕТА

- -различит приступ одраслих у породици у васпитавању и родитељска недоследност руше ауторитет родитеља
- - најслабији школски успех ученика из породица у којима је васпитни стил колебљив и одвија се у екстремеима – ауторитативност са безобзирним забранама, неаргументованим наредбама и драстичним казнама се смењује са претераном толеранцијом и равнодушћу у односу на успешност детета
- - примерено коришћење личних потенцијала ученика се може очекивати у породицама у којима су родитељи доследни и дете васпитавају снагом ауторитета - снагом поштења, правичности, властитих компетенција и личним примером у односу на дете
- значај бављења спортом и границе у провођењу времена испред компјутера и ТВ
- - *ако су родитељи незадовољни и љути предмет таквих осећања треба да је увек дететов поступак/поступање, а не личност детета*

АДОЛЕСЦЕНЦИЈА *adolescere* – расти, развијати се

- - прелазни период између детињства и одраслог дона у коме долази до интензивног раста и сазревања, физичког и психичког
- - почиње са пубертетом, (10., 11.), и траје до 24., 25. са периодима:
 1. 10 -14 година: рана адолесценција
 2. 15. -19. средња адолесценција
 3. 20-24. касна адолесценција
- - временско одређење периода зависи од културе – различита доба у којима се индивидуа сматра зрелом за управљање возилом, служење војске, заснивање брака, у перимитивним заједницама дете прелази у свет одраслих обредом иницијације
- - адолесценција као културни а мање биолошки феномен с обзиром на захтеве, ограничења и очекивања друштва; различити ставови о томе да ли је адолесценција универзалан феномен или последица укалупљивања адолесцената у слику бунтовника, проблематичних уместо у трагању за својим решењима

ПРОМЕНЕ У АДолЕСЦЕНЦИЈИ

- - физичке и хормоналне промене, повремени осећај умора, промене у понашању, речнику, интересовањима и начину провођења времена, склоност сањарењу и идеализовању – црно-белим виђењима, “затвореност” у односу на родитеље, избегавање заједничких устаљених навика у породици, страх да љубав према родитељима буде превише видљива – испољавање супротних осећања која дисимулирају права осећања, поремећаји концентрације и пажње
- - потреба за осамостаљивањем, отпор према родитељским коментарима, властите тајне, жеља за личном слободом и независношћу, нови идоли/идеали и објекти идентификовања, значај и утицај вршњачких група у којима се тражи афирмација
- - истовремено, адолесценти се боје самосталности са њеним дужностима и обавезама и плаше отуђивања од родитеља јер им је њихова помоћ неопходна, што ствара унутрашњи конфликт – “младалачка криза”: осећање изгубљености, ниско самопоуздање, страх, потиштеност, збуњеност, осећање усамљености и када је у групи вршњака

ПРОМЕНЕ У ФИЗИЧКОЈ, САЗНАЈНОЈ И СОЦИЈАЛНОЈ СФЕРИ

- - осетљивост за манифестне промене изгледа; у периоду ране адолесценције описују себе искључиво телесним карактеристикама, (непожељним)
- - промена хормонског статуса и пратећих секундарних полних карактеристика, развој скелета – пораст тежине и висине
- - апстрактно мишљење – разумевање метафора, ироније, сатире...
- - флексибилност мишљења од 14.,15. године – схватање могућности различитих ставова и погледа на свет, димензија могућег које се упоређује са реалним и искуственим
- - димензија будућности – планирање и предвиђање
- - пријатељство и конфликти – развија се лојалност према групи и спремност да се доприноси добробити групе, (од 15. године); Потреба развијања флексибилних стратегија насупрот увек истом начину реаговања у проблемским ситуацијама

ОКОСНИЦЕ АДОЛЕСЦЕНТНОГ ПЕРИОДА

- - трагање за смислом и новим вредностима
- - експериментисање са новим улогама и циљевима
- - покушај постизања аутономије – способности за самосталан живот
- **ДОБРИ ИСХОДИ** адолесценције као периода транзиције
- - интегрисање догађаја из ранијег живота
- - развијање зрелијих односа са вршњацима оба пола
- - прихватање сопствене полне улоге
- - емоционална независност од родитеља и одраслих
- - припрема за властити брачни/породични живот и каријеру
- - усвајање социјално одговорног понашања, ставова и вредности
- - усвајање социјалних стратегија за правилно разумевање сложености међуљудских односа
- - свест о себи –прихватање идеје да су појединци особени по склопу црта личности, вредности, уверења и са јединственом личном историјом.

ИДЕНТИТЕТ У АДОЛЕСЦЕНЦИЈИ

- - *развој унутрашњег идентитета као унутрашњег континуитета између онога што млада особа јесте и онога што ће тек бити, између онога што мисли да јесте и онога што опажа да други о њој мисле и од ње очекују*
- - да би аутономија била могућа **нужан је конфликт са родитељима** али такав да не остави трајан јаз и неслагање између генерација – очување афективних веза са родитељима који су и даље најзначајнији модели и узори који утичу на изборе и подједнако су важни - ако не и важнији у поређењу са вршњацима којима се чешће обраћају за помоћ
- - **НЕГАТИВНИ И/ИЛИ КОНФУЗНИ ИДЕНТИТЕТ** као основа за развој адолесцентне кризе : *мешају/мењају се вредности, улоге и циљеви, немогућност опредељења и/или недостатак жеље/борбе за опредељењем, опредељеност условљена жељама/вредностима родитеља насупрот одлагању коначних одлука у прихватању улога које се од адолесцента очекују*

- **Фактори у породици и ван ње који могу да допринесу стварању озбиљнијих ментално-здравствених проблема:**
 - - спољашњи потреси који погађају породицу
 - - брачни или шире породични проблеми родитеља
 - - промене начина живота (селидбе, друго дете у породици, породични губитци)
 - - физичке и психолошке трауме детета
 - - генетски фактори – предиспозиције које се испољавају у одређеним сметњама у осетљивим животним периодима/ситуацијама

АДОЛЕСЦЕНТНЕ КРИЗЕ као облик психичке кризе

- Утицаји средине превазилазе могућности адолесцента да се носи са новонасталом ситуацијом
- -РАЗВОЈНЕ КРИЗЕ: смена различитих животних фаза – у адолесценцији: напуштање сигурности детињства и преузимање обавеза одраслих, дисбаланс измеђуограничења и нагонских тежњи
- КРИЗЕ ВЕЗАНЕ ЗА СПОЉАШЊЕ НЕГАТИВНЕ ДОГАЂАЈЕ: болест, губитак, повреде, претње...
- Главни симптом криза уопште: тескоба, страх, беспомоћност, промене у понашању: мања ефикасност, тешкоће у комуникацији и отежано обављање социјалних улога.
- Адолесцентна криза: потреба за самосталношћу, могућа злоупотреба алкохола и ПАС, агресивност, запуштање школских обавеза; тешко је одредити границу када нормално прелази у патолошко.
- Многи стручњаци сматрају да се ради о нормалном развојном феномену који је нужан у том животном периоду где криз представља и ризик и шансу

Шта имати на уму – поруке за адолесцента (и родитеље):

- 1. Не игнориши проблеме јер ћеш их тиме појачати
- 2. Прихвати кризу као део одрастања и види је као изазов да се развијеш као одговорна одрасла особа
- 3. Не веруј у “лака” решења – то нису решења већ краткотрајна и површинска олакшања
- 4. Искористи сва стечена знања и искуства у дефиниши своје циљеве
- 5. Покушај да промениш ствари које код себе не волиш
- 6. Буди стрпљив и толерантан према себи
- 7. Разговарај са родитељима и свима у које имаш поверења
- 8. Активирај све своје снаге јер решење је увек у теби

Симптоми/знаци код деце, омладине и младих људи који могу да укажу на постојање ментално-здравствених проблема

- - дете се не слаже са вршњацима, одбија да учествује у њиховим активностима
- - не ради школске задатке
- - мења уобичајену рутину у исхрани, спавању и личној хигијени
- - нагло се мења телесна тежина – интензивно слабљење или гојење, промене у изгледу и небрига о физичком изгледу
- - одбија да иде у школу и обавља уобичајене задатке у кући и ван ње
- - изненадна и неаргументована плашљивост
- - изненадни и неаргументовани напади беса и агресивност
- - брзо се љуте, често и безразложно плачу
- - дете делује “чудно” у својим идејама и понашању
- - екстремна поводљивост у односу на вршњаке и склоност ризичном понашању/деструктивном и аутодеструктивном

ПОМОЋИ, ОЛАКШАТИ И ПОДСТАЋИ САМОСТАЛНОСТ И ЗРЕЛЕ ИЗБОРЕ

- - психоаналитичар Ерих Фром: “Однос мајка – дете је парадоксалан и у извесном смислу трагичан. Он захтева најјачу љубав са мајчине стране а ипак баш та љубав мора да помогне детету да се одвоји од мајке и постане потпуно независно. За сваку мајку је лако да воли своје дете пре него што овај процес одвајања почне – али задатак у коме се теже успева је волети дете а у исто време дозволити му да оде – и желети да оде.”
- - имати стрпљења и уважавати адолесцентове проблеме, омогућити адолесценту да равноправно учествује у решавању личних и породичних проблема, охрабривати га да говори о својим осећањима
- - прихватање родитеља да их деца више не посматрају као апсолутно свезнајуће, свемогуће и непогрешиве, свест о сопственим развојним кризама – одрастање и сазревање деце родитеље суочава са властитим животним фазама блиске средовечности или почетка старења
- - породична атмосфера у којој адолесцент зна да га нико неће спречавати у одрастању и сзревању, да ће увек бити вољени признат у свом дому/породици

ПРОМЕНЕ КОЈЕ ТРЕБА ДА СЕ ДЕ СЕ – КРАЈ АДОЛЕСЦЕНЦИЈЕ

- - одговорност на супрот неодговорности
- - доминантност на супрот субмисивности/потчињености
- - усвајање сексуалне улоге

